

Sprog i Norden

Titel: Dialekt och skola. En orientering om förhållanden i Sverige
Forfatter: Sven O. Hultgren
Kilde: Sprog i Norden, 1984, s. 36-46
URL: <http://ojs.statsbiblioteket.dk/index.php/sin/issue/archive>

© Nordisk språksekretariat

Betingelser for brug af denne artikel

Denne artikel er omfattet af ophavsretsloven, og der må citeres fra den. Følgende betingelser skal dog være opfyldt:

- Citatet skal være i overensstemmelse med „god skik“
- Der må kun citeres „i det omfang, som betinges af formålet“
- Ophavsmanden til teksten skal krediteres, og kilden skal angives, jf. ovenstående bibliografiske oplysninger.

Søgbarhed

Artiklerne i de ældre numre af Sprog i Norden (1970-2004) er skannet og OCR-behandlet. OCR står for 'optical character recognition' og kan ved tegngenkendelse konvertere et billede til tekst. Dermed kan man søge i teksten. Imidlertid kan der opstå fejl i tegngenkendelsen, og når man søger på fx navne, skal man være forberedt på at søgningen ikke er 100 % pålidelig.

Dialekt och skola. En orientering om förhållanden i Sverige

Av *Sven O. Hultgren*

Det är framför allt två tendenser som har präglat det senaste århundradets svenska språkhistoria. Den ena av dessa är skriftens allt större inverkan på talet. Den andra är dialekternas tillbakagång och framväxten av ett mer eller mindre enhetligt rikstalspråk. Redan mot slutet av 1600-talet torde det ha funnits ansatser till talat svenskt riksspråk, åtminstone inom högre samhällsklasser. Men det var först under mitten av 1800-talet, i samband med genomförandet av den allmänna folkskolan, som detta mera systematiskt började spridas och läras ut till den svenska allmogen. Skolan har här spelat en mycket viktig roll. I en handledning i vältalighet och deklamation från 1820-talet sägs följande: "Huru nyttigt skulle det då ej vara, om vid Akademierna, Gymnasierna och Skolorna, deklamatoriska öfningar anställdes! Derigenom skulle Ungdomen läras – hvad man med skäl borde kunna fordra af hvarje väl uppfostrad menniska – att rätt uttala orden, gifva hvarje bokstaf sitt egentliga ljud, och åtminstone den fördel vinnas, att ett bättre umgängestal uppkomme, Provinsialdialekter bland folk af uppfostran småningom försvunno" (Tarschys 1955:221). Citatet antyder att den svenska skolan tidigt sett som sin uppgift att sprida ett talat riksspråk – dvs. ett talspråk som låg nära skriften och att motarbeta provinsialismer. Den ökade läs- och skrivkunnigheten och den allt större förtrogenheten med det skrivna ordet har successivt medfört att skriften har kommit att få ett större inflytande på talet, något som också har fått till följd att lokala uttalsvanor har blivit allt mera uttunnade och undanträngda. Författaren Birger Norman (1976: 8–9) har i inledningen till sin diktsamling "Utanikring", som består av dikter på ångermanländska, så här drastiskt men träffsäkert beskrivit skolans roll: "Det var 1800-talets överlagda folkskolemord på de lokala språken, som degraderade dem till

dialekter. Inte ortsbundna språk, men avvikelser från en bildningsnorm. Och strax var de sociala värderingarna framme. I de nya industrisamhällena blev avvikelserna inte bara avvikelser. De blev komiska. Det ogräsgallrade och finkammade språket gav relief åt bondkomiken. Det lokala språket blev en bondsk otymplighet, en komisk underhållning i godtemplarsalonger och folkets hus; vid basarer, skolavslutningar och marknader." Dialektalt tal gav associationer till något komiskt eller allmänt bondskt. I början av det här seklet var det också vanligt att bondkomiker reste omkring på den svenska landsbygden och som extra attraktion presenterade de sig som "bygdemålstalare" (se t.ex. Jansson 1975). Detta bl.a. har medverkat till att det blivit svårt att utnyttja dialekter i mera seriösa eller officiella sammanhang – t.ex. i skrift eller som samtals- eller undervisningsspråk inom skolan. Men skolan och lärarna är inte den enda dialektupplösande faktorn. Det finns också andra viktiga sociala krafter att räkna med, t.ex. inflyttningen till städer och tätorter. Urbaniseringen har bl.a. medfört att kontakten mellan människor med olika språklig bakgrund har ökat. Härigenom har nya talspråksformer uppstått. Men varken skolan, urbaniseringen, massmedierna eller de förbättrade kommunikationerna – bara för att nämna några exempel på faktorer som ganska allmänt brukar betraktas som dialektupplösande – har dock helt lyckats tränga undan de ortsbundna och regionala talspråksvanorna, även om en sådan utveckling kanske är på god väg.

I dagens Sverige finns ett helt kontinuum av olika talspråksformer, från ålderdomliga bygdemål, t.ex. dialekterna i övre Dalarna, på Gotland och i Norrbotten, som skiljer sig från riksnormen både i fråga om fonologi, morfologi, syntax och lexikon – till mera utjämnade dialekter som avviker endast i fråga om några enstaka drag. Slutligen finns det också ett flertal regionala eller provinsiella talspråk, som skiljer sig från normen framför allt när det gäller prosodin. Innan man börjar beskriva förhållandet skola-dialekt är det därför viktigt att man kan klargöra vad som menas både med *dialekt* och *riksspråk*, eftersom termerna inte är helt oproblematiska. Såväl bland lekmän som bland språkforskare förekommer ett flertal definitioner. Det är inte ovanligt att *dialekt* får beteckna både talspråk som avviker mycket starkt från övernormen och det som skiljer sig från denna endast i fråga om några få drag, t.ex.

vissa uttal och en speciell intonation, närmast svarande mot vad som i engelsk litteratur betecknas som *accent* (se t.ex. Trudgill 1975:20). Det råder också en viss osäkerhet om hur termen riksspråk skall användas när det gäller det talade riksspråket. Hur stor variation skall man tillåta för att fortfarande kalla det riksspråk? Detta visar att termerna är alltför trubbiga instrument för att beskriva den geografiska variationen i det svenska språksamhället. Vad som behövs är en mera differentierad beskrivningsmodell som gör rättvisa åt flera viktiga sidor i denna språkliga variation. I en analys av dialektförhållanden i Norrland presenterar Karl-Hampus Dahlstedt (1978:51–52) en klassifikation av olika svenska språkarter utifrån lingvistiska och sociolingvistiska utgångspunkter. Dahlstedt sätter upp en analysmodell i fyra steg med genuin dialekt vid den ena ytterpolen och neutralt riksspråk vid den andra; däremellan placerar han utjämnad dialekt och regionalt riksspråk. Jag antar att en klassifikation i dessa fyra nivåer fångar viktiga drag i den dialektala variationen också utanför Norrland, även om det kan vara svårt att etablera några fasta gränser mellan de olika språkarterna och ge dem några entydiga lingvistiska definitioner.

Rikstalspråkets starka frammarsch och dess nära nog allenarådande ställning inom skola, teater och – under 1900-talet – etermedier har medfört att andra språkarter, t.ex. dialekter, men också sociolekter, a priori har kommit att uppfattas som ”felaktiga”, språkformer som bör korrigeras när de förekommer i klassrummet eller som förlöjligas eller t.o.m. förorsakar tittarstormar när de av nyhetsuppläsare, programledare eller hallåmän uttalas i radio eller teve. Här kan det många gånger räcka med en lätt dialektal färgning, t.ex. ett skåniskt bakre r i ett program som vänder sig till en rikssvensk publik, för att folk ska bli upprörda. Rikstalspråket har kommit att betraktas inte bara som en övernorm, ett talspråk med större räckvidd än de ortsbundna folkmålen och regionalspråken, det har också ofta tillskrivits positiva värden som ”vackert”, ”bildat”, ”fint” och ”korrekt”. Dialekterna har då hamnat vid den negativa polen på denna sociala värdeskala och försetts med etiketter som ”fula”, ”obildade”, ”felaktiga” eller ”vulgära”. Det är riksspråket som är själva *språket*. I en radiopjäs av Björn Runeborg från 1975, ”En bilförsäljare från Gotland”, som också har visats som tevetheater, kommer dessa språkliga motsättningar till uttryck

på ett mycket tydligt sätt. Pjäsen handlar om en gotländsk bilförsäljare, som har ett grundmurat självförtroende och en orubblig tro på sig själv som bilförsäljare, när han kommer till sitt nya jobb i Stockholm. Han förklarar både för sin chef och för sina arbetskamrater att "Jag är faktiskt en jävel på att sälje bilar, om jag fmr saje det själv" (1975:167). Men han får problem med sin gotländska. Hans arbetskamrat, som han också delar lägenhet med, säger rkt på sak angående den gotländska dialekten. Han fraför chefens åsikt, att gotlänningen borde arbeta bort sin dialekt. Firman kan inte acceptera att en bilförsäljare, som ska representera företaget, vara dess ansikte utåt, har alltför provinsiella talvanor. Gotlänningen känner sig självfallet förolämpad: "Naj, nu blir jag förbannad. Det är ju mitt språk. Jag kan väl inte ändre på det? Det är ju som att jag skulle saje ti di att du skulle prate gotländske." "Det är det ju inte", replikerar hans kamrat. "Jag pratar det språk man ska prata" (1975:171). I denna replikväxling visar Runeborg, som själv härstammar från Gotland, styrkeförhållandet mellan det provinsiella, det avvikande, och det riksgiltiga, det förment korrekta och neutrala. Den som kommer från Stockholms- eller Mälarttrakten utgår från att han "pratar det språk man ska prata", och han har inga möjligheter att sätta sig in i de svårigheter och den förödmjukelse som det kan innebära för en dialektalande person att tvingas byta språk. Lärare från Mellansverige med medelklassbakgrund har många gånger uppträtt som gotlänningens arbetskamrat i sina kontakter med dialekter.

De svenska skolmyndigheterna har visat ett närmast kompakt ointresse för de geografiska variationerna i skolbarnens talspråk. Som jag tidigare har framhållit har skolan tidigt sett som sin uppgift att förmedla ett mer eller mindre enhetligt rikstalspråk, något som fått till följd att man visat en brist på respekt för lokala språkformer. Karl-Hampus Dahlstedt (1979:39–40) använder ord som "aningslöshet" och "nonchalans" för att beskriva skolans inställning. Han förklarar denna inställning på följande sätt: "På grundvalen av det etablerade samhällets nationalistiska och konformistiska värderingar uppfattades det som självklart att skolan – såväl den allmänna folkskolan som lärdomsskolan – skulle ensidigt främja färdigheter i och kunskaper om ett så vitt möjligt enhetligt hög-språk." I samma artikel från 1979 sammanfattar Dahlstedt sin

uppfattning om hur den svenska skolan bör förhålla sig till dialekter. Dahlstedt sätter det dialekttalande barnet i centrum utan att för den skull förneka nödvändigheten av ett högspråk: skolan måste också förbereda för ett uppbrott från dialektmiljön och tillhandahålla ett standardspråk. Han poängterar dock (1979:53) att det inte finns "någon motsättning mellan en generös hållning gentemot dialekterna och en målmedveten träning i standardspråket."

Lärarna har ofta uppfattat sig som övervakare av den språkliga ordningen inom skolan. De vill motverka anarki och språkligt förfall – dvs. se till att eleverna inte använder ett språk som avviker från vad lärarna uppfattar som den offentliga normen. Lärarna har ofta uttryckt åsikter till förmån för riksspråket. En korrigerande attityd tycks också vara intimt förbunden med själva lärarrollen. Hos Lars Levander (1921:140) finns ett exempel från övre Dalarna från början av seklet som visar denna lärarattityd: "Jag erinrar mig t.ex. en ärevärdig lärare i ett av Sveriges egendomligaste dialektområden, som stod till den grad hätsk gentemot sitt och barnens gemensamma modersmål, att han förbjöd barnen att ens under rasterna mellan skoltimmarna tala annat än 'svenska' – ett förbud, som slående påminner om det i äldre tiders lärda skolor gällande tvånget för eleverna att även i sina privata samtal tala latin." Liknande rapporter finns också från andra trakter i Sverige. Från skolhåll har man inte velat inse att även en mild form av språklig korrigerande från läraren kan kännas förödmjukande för eleven, och den kan verka hämmande och på sikt undergräva barnens språkliga självförtroende. I extrema fall kan den också resultera i att barnen vänder sig mot och tar avstånd från den egna familjen, som talar ett så bristfälligt språk att det inte duger i klassrummet. Även språkforskarna – både dialektologer och andra – har länge avstått från ett mera systematiskt studium av svenska dialekter från språksociologiska, pedagogiska eller psykologiska utgångspunkter, t.ex. att belysa de problem som det innebär för ett dialekttalande barn att börja skolan eller att analysera de problem som det innebär för många lärare, inte minst då inflyttade som kan ha betydande svårigheter att förstå det lokala målet, att undervisa i dialektbygder. Dialektologen har ju av tradition framför allt intresserat sig för den äldre generationens språk: de diakroniska aspekterna har hittills stått i centrum för forskningen. Läget har

emellertid förändrats i och med att språksociologin har kommit till. Det är nu också andra aspekter av problemet dialekt-skola som tilldrar sig forskarnas intresse.

En undersökning som genomfördes före den egentliga språksociologins genombrott är Tore Österbergs Piteåundersökning (1961). Detta försök, som i Sverige länge var föga uppmärksammat, är ett pionjärbete inom svensk modersmålspedagogik. Avhandlingen är numera känd och citerad långt utanför Sveriges gränser. Österberg lät en grupp nybörjare i Piteå lära sig läsa med en läsebok skriven på barnens egen dialekt. En annan grupp, som fungerade som kontrollgrupp, lärde sig läsa på konventionellt vis, dvs. med texter på riksspråket. Efter tio veckor testades båda grupperna på resp. språk. Dialektgruppen klarade denna inledningsfas bättre än jämförelsegruppen. Försöksgruppen läste sina dialekttexter fortare och säkrare än kontrollgruppen läste texterna på riksspråket. Därefter övergick försöksgruppen till texter på riksspråket, och båda grupperna undervisades nu på detta språk. Denna period omfattade 25 veckor. När grupperna efter periodens slut testades visade det sig att försöksgruppen – den som fått börja skolan på dialekt – också klarade riksspråket bättre än kontrollgruppen; bl.a. läste barnen snabbare och förstod bättre vad de hade läst. Resultatet visade klart att dialektmetoden var överlägsen: att börja på dialekt innebar således fördelar också vid övergången till riksspråket. Österberg (1961:90) är dock inte beredd att på basis av detta mycket övertygande resultat rekommendera dialektmetoden: "we would hesitate to recommend the method of dialect-reading." Man kan naturligtvis spekulera över varför Österberg är tveksam på denna punkt, men jag tror att Kjell Venås' förklaring (1979:148) är rimlig med tanke på de svenska skolmyndigheternas allmänna ointresse för och bristande engagemang i dialektfrågor. Venås menar att det helt enkelt inte var skolpolitiskt möjligt att dra ut konsekvenserna av resultatet. Jag tror att man på liknande sätt kan förklara varför undersökningen har blivit så lite uppmärksam: resultatet stämmer dåligt med traditionen i den svenska skolan. Enligt denna tradition är det inte ovanligt att dialekten uppfattas som ett problem. Detta är kanske inte så märkligt i en skola där riksspråket är normen och där dialektalt tal betraktas som en avvikelse från denna norm – något onormalt, som utgör ett

hinder på vägen mot riksspråket. En sådan debatt blossade upp i Mora i övre Dalarna i början av 1970-talet (Holmqvist 1972, Hultgren 1983). Det var en del lärare som ansåg att barn som talar dialekt klarar sig sämre i skolan än de som kommer från icke-dialektalande hem; de får större svårigheter i svenska än andra och får sämre betyg. Den här debatten utgör en viktig bakgrund till min egen forskning om dialekt och standardspråk i övre Dalarna (Berglund & Hultgren 1977, Hultgren 1983). Men jag ville inte begränsa forskningen till att gälla enbart skolan utan också studera dialektförhållanden utanför skolan för att få en helhetsbild av språkmiljön. Syftet var att kartlägga dialektens resp. standardspråkets fördelning på olika sociala situationer och att blottlägga de språkliga normer och attityder som finns inom området. Dessutom var jag självfallet intresserad av relationerna mellan dialekt och standardspråk i skolans värld: de dialektalande elevernas eventuella skolproblem och lärarnas attityder till dialekter och dialektbruk. Undersökningen, som är av enkättyp, har utförts i Mora, Malung och Älvdalen. Mina informantgrupper är högstadies elever, deras föräldrar, högstadielärare i svenska och låg- och mellanstadielärare.

Jag ska här kort presentera några viktiga inslag i språkmiljön i övre Dalarna. Jag är själv från Malung och är uppväxt med det lokala målet. En stor del av den infödda befolkningen i övre Dalarnas yttre bygder talar både den lokala dialekten och standardsvenska, och man växlar medvetet mellan dessa båda språkarter beroende på *vem* man samtalar med. Bygdemålet används nästan uteslutande inom den lokala gruppen, t.ex. inom familjen och släkten och bland vänner och grannar. I kontakter med personer som inte härstammar från orten eller som är nyinflyttade övergår man automatiskt till standardspråket eller *svenska* som man kort och gott kallar det. Det egna lokala målet uppfattas alltså inte som svenska, men folk är noga med att framhålla att de behärskar både sin dialekt och svenska. De som härstammar från dessa trakter är alltså tvåspråkiga eller bidialektala och övre Dalarna är en utpräglad diglossisk bygd (se Fishman 1971). Också barn och ungdomar, som talar en mera utjämnad dialekt, har ambitioner att i sitt språkbruk hålla isär dialekt och standardspråk. Och bygdens dialekt är ett levande talspråk också för många yngre som bor ute

i byar och ytterområden. Inom centrumområdet är det lokala målet på klar tillbakagång. För dem som är uppväxta med ortens dialekt fungerar den som ett identifikationsmärke och en symbol för sammanhållningen inom den lokala gruppen. En viktig språksocial regel inom området är att dialektalande sinsemellan bör hålla sig till det lokala målet. Det råder alltså för dem som talar dialekt inget fritt eller godtyckligt val mellan språkarterna, utan denna kodväxling är klart socialt reglerad. Om någon avstår från att använda det lokala målet i samtal med någon som kommer från bygden, blir detta ofta uppfattat som att han vill fjärma sig från den lokala gruppen eller förneka sitt dialektala ursprung. En person som jag känner tilltalade en Ortsbo på dialekt men fick svar på svenska och han har sagt mig att det kändes som om han hade fått en örfil.

När det gäller förhållandet mellan dialekt och standardspråk inom skolan kan vi först och framför allt konstatera att skolan tillhör riksspråkets domän. Det är standardsvenska som är det vanliga undervisningsspråket, och de flesta elever använder detta språk i muntlig framställning eller när de talar med läraren. Några lärare har särskilt poängterat, att de dialektalande barnen använder det lokala målet när de talar med varandra, men att de övergår till svenska när de vänder sig till hela klassen eller till läraren. En del lärare ogillar också att bli tilltalade på dialekt, och de ber eleven tala svenska istället. Den lokala dialekten tycks alltså inte ha någon naturlig hemortsrätt i lektionssammanhang.

Från början var mitt intresse när det gäller dialekt och skola de dialektalande barnens eventuella skolsvårigheter, men allt efter som arbetet har fortskridit har lärarna allt mera hamnat i fokus. Det finns nu också en rik internationell forskning när det gäller lärarnas språkliga attityder och deras förväntningar på barnen. Lärarna i min undersökning har fått besvara ett antal frågor som gäller deras uppfattning om dialektalande elevers skolprestationer och synen på dialekten som en språkbarriär. I genomgången av lärarsvaren har jag funnit återkommande skillnader mellan olika undergrupper inom materialet. Man kan därför misstänka att det finns bakomliggande faktorer som har medverkat till dessa skillnader. Det finns en del resultat som antyder att lärarnas personliga närhet eller distans till den lokala befolkningen och dess språkvanor har betydelse för deras syn på dialekten som ett språkligt handi-

kapp. De lärare som är inflyttade till området anser i betydligt större utsträckning än övriga att elever som talar dialekt har sämre aktiva språkfärdigheter i svenska än de som inte talar dialekt. Det är betydligt fler bland dem som själva inte talar dialekt som tror att dialekttalande barn klarar sig sämre i skolan. Och de lärare som haft de största problemen att förstå det lokala målet är mest övertygade om att det kan skapa problem i skolan. Att lärare uppfattar de dialekttalande som "sämre" än andra kan tydligen sammanhänga med att de inte förstår traktens dialekt så bra. Det finns också ett tydligt samband mellan lärarnas umgänge och deras omdömen om dialekttalande elever. De lärare som haft minst kontakter med personer på orten är mest benägna att uppfatta dialekten som ett språkligt hinder. Att de lärare som inte umgås med personer som talar dialekt ändå uppfattar dialekttalande barn som "sämre" kan bero på att de har så få kontakter med målet och med dem som talar det. Man kan därför misstänka att det mera är deras fördomar än deras verkliga insikter som kommer till uttryck, när de påstår att barn som talar dialekt har sämre aktiva språkfärdigheter i svenska än andra. Det finns också en benägenhet hos en del lärare att fälla omdömen om dialekttalande elever som uppenbarligen inte är grundade i deras kontakter med dialekttalande elever i klassrummet. De påstår i en fråga att de aldrig haft några elever som talar dialekt och i en annan att dialekten kan utgöra ett hinder. De tycks a priori anta att en dialekt är något som kan vålla problem. Eftersom läraren sällan möter eleven i hans dialektala språkdräkt, är det heller inte otänkbart att en elev som läraren vill beteckna som ickedialekttalande eller standardtalande själv uppfattar sig som (också) dialekttalande. Några lärare vittnar mycket riktigt om att de har svårt att veta vilka elever i klassen som talar dialekt. De torde således ha begränsade möjligheter att bedöma det språk som eleven talar utanför skolan. En misstanke som här infinner sig är att en del av de elever som av lärarna uppfattas som, och också är, dialekttalande har klassats så därför att de i något avseende är svagpresterande i skolämnet svenska, medan de högpresterande dialekttalande klassats som svensktalande. Lärarna har i sin bedömning skurit av sambandet mellan dialekt och god prestation men behåller sambandet mellan dialekt och dålig prestation. Felkategoriseringarna behöver inte vara många men är de systema-

tiska kan de ändå färga lärarnas bild av de dialekttalande. Problemet skulle alltså inte vara att elever talar dialekt utan att somliga inte talar svenska så bra.

Det går därför inte att säga något entydigt om de dialekttalande elevernas skolprestationer utifrån de uppgifter som lärarna har lämnat. Detta måste man hålla i minnet när man på basis av lärarenkäten bedömer förhållandet mellan elevernas dialektbakgrund och deras skolprestationer. Eftersom läraren med nödvändighet är "part i målet", får man i den här typen av språkpedagogisk forskning inte uppfatta hans omdömen som objektivt sanna. I det fortsatta studiet av skola och dialekt är det därför viktigt att granska de språkliga attityder som kommer till uttryck, eftersom dessa kan bli ett allvarigare hinder på vägen mot ett tillstånd av språklig avspänning i skolan, än det rent lingvistiska avståndet mellan dialekt och standardspråk.

Litteratur

- Berglund, G.W. & Hultgren, S.O. 1977. Dialekttalande elever i övre Dalarna – några resultat från två empiriska undersökningar (i: *Nysvenska studier* 57, s. 40–59).
- Dahlstedt, K.H. 1978. Dialekt och högspråk i nutidens Sverige, särskilt i Norrland (i: *Det moderna Skandinaviens framväxt*. Uppsala och Stockholm, s. 49–69).
- Dahlstedt, K.H. 1979. Dialekten i skolan (i: *Språkform och språknorm*. En bok till Bertil Molde på 60-årsdagen den 16 september 1979. Skrifter utgivna av Svenska språknämnden 67. Stockholm, s. 38–57).
- Fishman, J. 1971. *Sociolinguistics. A brief introduction*. Rowley.
- Holmqvist, B. (red.) 1972. *Den störda dialogen*. Lund.
- Hultgren, S.O. 1983. Skola i dialektal miljö. Språkanvändning och språkliga attityder i övre Dalarna. (*Studia Philologiae Scandinavicae Upsaliensia* 18.) Uppsala.
- Jansson, S.B. 1975. *Folket, de bildade och landsmåls litteraturen*. Svensk dialektdikt 1875–1900. Umeå.
- Levander, L. 1921. Folkmålens betydelse för hembygdsvården (i: *Tidskrift för hembygdsvård*. Andra årg. 1921, s. 135–142).
- Norman, B. 1976. *Utanikring*. Dikter på ångermanländska. Bjästa.
- Runeborg, B. 1975. *En bilförsäljare från Gotland* (i: *Svenska radiopjäser* 1975. Sveriges Radios förlag).
- Tarschys, K. 1955. "Svenska språket och litteraturen". *Studier över modersmålsundervisningen i högre skolor*. Stockholm.

- Trudgill, P. 1975. *Accent, Dialect and the School*. London.
- Venås, K. 1979. Nokre tankar om bidialektisme som sosialt og pedagogisk program (i: *Dialekt og riksspråk i skulen. Rapport frå eit nordisk symposium på Lysebu 2.-5. april 1979*. Oslo, s. 133-151).
- Österberg, T. 1961. *Bilingualism and the first school language – An educational problem illustrated by results from a Swedish dialect area*. Umeå.